

ถอนก่อน ถูกปรับทำไม ?

- อ.ดร.พอพล แสงเพ็ญแข -

popon@econ.tu.ac.th

คอลัมน์ เศรษฐศาสตร์ ตลาดวิชา

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 8 สิงหาคม 2554

- ลูกค้าธนาคาร “พี่จะปิดเงินฝากประจำ ถ้าทำวันนี้เงินจะเข้าวันไหนล่ะน้อง ?”
- เจ้าหน้าที่ธนาคาร “ของพี่เป็นแบบประจำ 2 ปี เหลืออีกไม่นานก็ครบกำหนดถ้าพี่ปิดตอนนี้ พี่จะถูกปรับนะ”
- ลูกค้าธนาคาร “ไม่ปิดตอนนี้ พี่ก็ถูกปรับอยู่แล้ว ดอกเบี้ยขึ้นมาก็กว้างบาทแล้ว ”
- เจ้าหน้าที่ธนาคาร “ที่พี่จะโดน คือดอกเบี้ยที่ได้รับไปแล้วด้วยนะครับคือที่แบงค์จ่ายเกิน จะเอาไปหักจากเงินต้น”
- ลูกค้าธนาคาร “งั้นช่วยคิดให้หน่อยนะ ว่าพี่จะโดนเท่าไร?”

เราอาจจะคุ้น ๆ กับบทสนทนาข้างบนและโดยเฉพาะในปัจจุบันทุกครั้งที่มีการปรับดอกเบี้ยสูงขึ้น คนที่มีเงินฝากประจำก็อยากย้ายเงินฝากออก แล้วนำไปฝากใหม่อีกรอบตามระดับอัตราดอกเบี้ยที่ปรับสูงขึ้นของทำนองนี้ใคร ๆ ก็อยากทำ ปัญหาก็คือว่าการจะโยกเงินฝากเข้าออก ๆ จะไปเข้ากรณีที่ธนาคารบอกว่าเป็นการผิดเงื่อนไข และจะมีการปรับอย่างที่ว่ากัน

บางคนอาจคิดว่าการปรับดังกล่าวเป็นเรื่องยุติธรรม ถ้าธนาคารไม่ทำการปรับผู้ฝากที่ถอนก่อนครบกำหนดเงินฝากตอนที่ดอกเบี้ยลดลงหรือทรง ๆ ก็ไม่ต้องไปทำอะไรให้วุ่นวาย รอให้ดอกเบี้ยมันสูงขึ้นค่อยทำการย้ายเงินฝากก่อนกำหนด การย้ายถ่ายแบบนี้จะทำให้ธนาคารมีต้นทุนเงินฝากที่สูง ดังนั้นการปรับจึงเป็นการชดเชยต้นทุนที่อาจสูงให้กับธนาคารฟังดูแล้วก็เหตุผลที่เข้าท่า ที่ผิดอยู่นิดหนึ่งก็คือ ธนาคารไม่ได้มองว่ามันเป็นเรื่องของความยุติธรรม เพราะถ้าจะให้มันเป็นธรรมธนาคารน่าจะมีการสมนาคุณให้ผู้ถอนเงินก่อนกำหนด เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง

เหตุผลที่แท้จริงก็คือ คนฝากเงินมีทางเลือก (option) ที่จะถอนเงินก่อนกำหนดเสมอและจะใช้ทางเลือก (option exercise) ตอนที่ได้ประโยชน์ ส่วนธนาคารก็จะกลายเป็นเป้านิ่ง พูดอีกแบบก็คือธนาคารให้ option กับบัญชีเงินฝากประจำ แต่เนื่องจากธนาคารไม่ได้อยู่ในธุรกิจรักษาความยุติธรรมหรือแจกของฟรี เนื่องจากขายย่อมดีกว่าให้เปล่า ธนาคารจึงขาย option ดังกล่าวให้คนฝากเงินและ

เรียกราคา option นี้ว่าค่าปรับ ถ้าเราพิจารณาใกล้ๆ จะเห็นว่าประโยชน์ของทางเลือกยกย้ายเงินฝากประจำก่อนครบอายุ มีต้นตอจากการที่เงินฝากประจำจ่ายอัตราดอกเบี้ยคงที่ ถ้าบัญชีเงินฝากจ่ายอัตราดอกเบี้ยลอยตัว ทางเลือกที่ว่ามาจะไม่มีมูลค่า

ตอนนี้เราก็พอมองเห็นแล้วว่าสาระที่ธนาคารปรับผู้ถอนเงินฝากประจำก่อนกำหนดเป็นเรื่องของมูลค่า option การมองสัญญาเงินฝากในแบบนี้ให้คำอธิบายใหม่ว่าทำไมกำไรของธนาคารจึงมีทิศทางเดียวกับอัตราดอกเบี้ยตลาด ก็อย่างที่เห็นกันบ่อยๆ ว่า ธนาคารมักจะมีผลประโยชน์ที่ดีเมื่อดอกเบี้ยสูงขึ้น ซึ่งเป็นจังหวะที่คนอยากจะใช้ option ทำการย้ายเงินฝากเพื่อหาดอกเบี้ยที่ดีกว่าบัญชีเดิม แต่คนที่คิดสะระตะแล้วพบว่าดอกเบี้ยใหม่ ถึงจะมากกว่าของบัญชีเก่าแต่ก็ไม่คุ้มที่จะปิดบัญชีก่อนกำหนด เพราะค่าปรับสูงจนไม่คุ้ม และความเป็นจริงก็คือคนจำนวนมากพบว่าไม่คุ้ม ซึ่งหมายความว่าได้อย่างเดียว คนฝากถูกปรับมากกว่าประโยชน์ที่ได้จากการย้ายเงินฝาก พุดให้ยาก (ซึ่งตอนนี้เข้าใจง่ายมาก) คือธนาคารขาย option ดังกล่าวสูงกว่ามูลค่าจริง แต่ option นี้เองที่ทำให้คนสามารถฝากเงิน (ขายเงินฝาก) ที่อัตราดอกเบี้ยตลาดเมื่อไม่ซื้อ option ก็ขายเงินฝากตัวเองที่ราคายุติธรรมไม่ได้ ส่วนคนที่ยังเลือกย้ายเงินฝาก ก็ต้องจ่ายค่า option ที่ค่อนข้างแพง ผลสรุปตอนที่ดอกเบี้ยปรับขึ้น ธนาคารจะได้สัมผัสจากการซื้อเงินฝากในราคาถูกลงจากลูกค้าที่อยู่เฉยๆ แถบยังได้ขาย option ที่แพงให้ลูกค้าที่ทำการย้ายเงินฝากโดนทั้งขึ้นทั้งล่อง ถ้าสังเกตดีๆ ก็พอมองออกว่าเจ้าสัมผัสที่ว่านี้เกิดเฉพาะตอนดอกเบี้ยขาขึ้น อันเป็นส่วนหนึ่งของผลประโยชน์ที่ดีของธนาคารในช่วงที่ดอกเบี้ยปรับตัวสูง

แน่นอนการแข่งขันในตลาดเงินฝากสร้างเงื่อนไขที่ดีต่อผู้ออมซึ่งมักจะออกมาในการแข่งขันอัตราดอกเบี้ย ทำให้เกิดความยุติธรรมกับผู้ฝากเงินที่มีทางเลือก แต่ข้อดีนี้เกิดก่อนการทำสัญญา ภายหลังการทำสัญญาเงินฝากความเสียหายมักจะอยู่ของลูกค้า โดยมีที่มาจาก การที่ธนาคารสามารถตั้งราคา option การย้ายเงินฝากสูงกว่ามูลค่ายุติธรรม แล้วปัญหานี้มีทางออกหรือไม่? ก็น่าจะมีทางแก้ไขและทำให้เกิดความยุติธรรมมากขึ้นได้ สำหรับหัวข้อต่อเรื่องนี้ ผมขออนุญาตไปคิดดูและจะมาเสนอในโอกาสต่อไปครับ